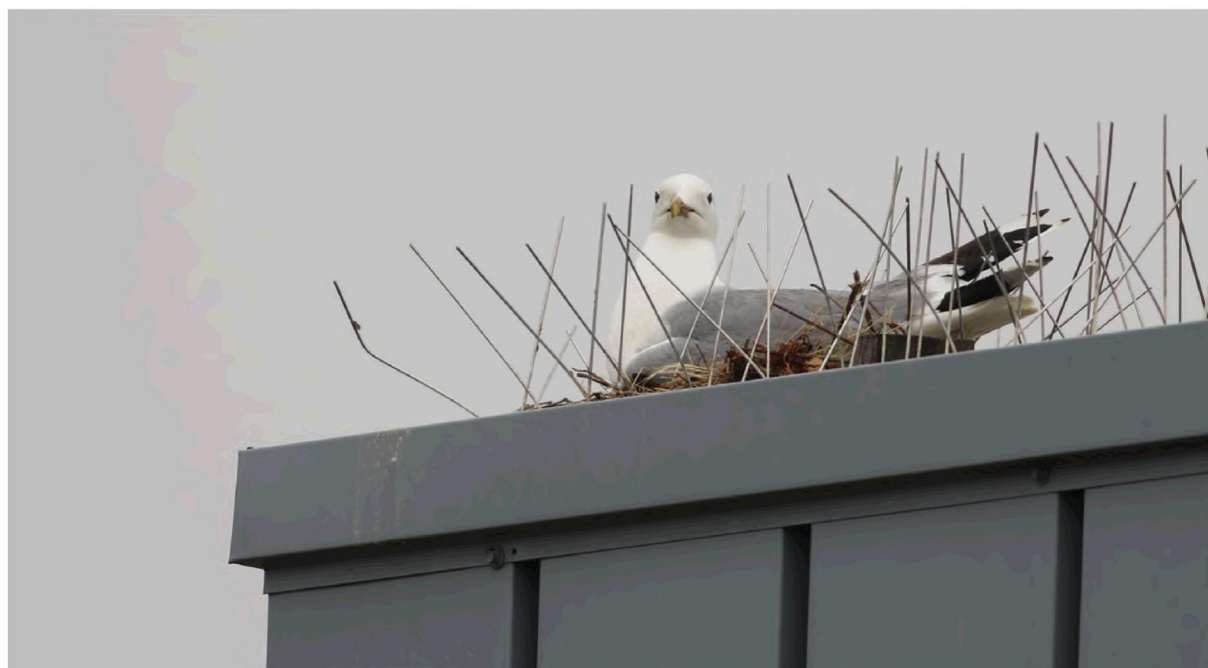

0-meting meeuwen Alkmaar 2021

Projectnummer ALME20210124

15 oktober 2021

Auteurs

Buijs Eco Consult B.V.

Opdrachtgever

Stadswerk 072 i.s.m. Gemeente Alkmaar
Postbus 9009
1800 GA Alkmaar

Colofon

Versie	Definitief
Projectnummer	ALME20210124
Datum	15 oktober 2021
Titel	0-meting meeuwen Alkmaar 2021
Auteurs	██████████ (Buijs Eco Consult B.V).
Collegiale toetsing	██████████ (Vanderhelm Milieubeheer B.V.)
Aantal pagina's (exclusief bijlagen)	48
Foto titelpagina	Broedende stormmeeuw Oudorp Alkmaar (foto: ██████████)
Opdrachtgever	Stadswerk 072 i.s.m. Gemeente Alkmaar Postbus 9009 1800 GA Alkmaar
Kenmerk opdrachtgever	-
Getekend voor vrijgave	
Paraaf voor vrijgave	

© Buijs Eco Consult B.V.

Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, microfilm, digitale reproductie of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Buijs Eco Consult B.V. Noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt, door een derde of voor enig ander werk of doel dan waarvoor het is vervaardigd.

Disclaimer

Buijs Eco Consult B.V. is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Buijs Eco Consult B.V.; opdrachtgever vrijwaart Buijs Eco Consult B.V. voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	4
LEESWIJZER	5
1. INLEIDING	6
1.1 CONTEXT.....	6
1.2 RELEVANTE ECOLOGISCHE KENMERKEN MEEUWEN	6
1.3 CONFLICTERENDE BELANGEN.....	7
2. WETTELIJK KADER EN BORGING GUNSTIGE STAAT VAN INSTANDHOUDING	8
2.1 WETTELIJK KADER.....	8
2.2 BORGING GUNSTIGE STAAT VAN INSTANDHOUDING	10
3. TELLING BROEDPOPULATIE ALKMAAR	12
3.1 WERKWIJZE.....	12
3.2 RESULTATEN.....	12
3.3 DISCUSSIE	17
4. MONITORING BROEDPOPULATIE ALKMAAR	20
4.1 OORSPRONG VAN ALKMAARSE POPULATIE	20
4.2 AANTALLEN NIEUW GERINGDE ALKMAARSE MEEUWEN	23
4.3 TERUGMELDINGEN EN GEDRAG ALKMAARSE MEEUWEN	27
5. AFWEGINGSKADER CONFLICTSITUATIES	29
5.1 ANALYSE OVERLASTMELDINGEN ALKMAAR 2021	29
5.1.1 Agressie en (schijn)aanvallen.....	32
5.1.2 Broeden op dak.....	35
5.1.3 Krijzen	36
5.1.4 Vernieling vuilniszakken & Vervuiling door uitwerpselen	37
5.2 OPLOSSINGSRICHTINGEN	38
5.2.1 Ontmoedigingsmaatregelen in woonwijken.....	39
5.2.2 Overlastverlagende maatregelen in woonwijken.....	39
5.2.3 Aanwijzen en optimaliseren van broedkolonies op industrieterreinen	40
5.2.4 Duurzame broedlocaties op grotere schaal.....	43
6. CONCLUSIES	45
7. AANBEVELINGEN	46
8. LITERATUUR.....	47
Bijlage 1	Overzicht broedlocaties Kleine mantelmeeuw
Bijlage 2	Overzicht broedlocaties Zilvermeeuw
Bijlage 3	Overzicht broedlocaties Stormmeeuw
Bijlage 4	Overzicht terugmeldingen geringde meeuwen
Bijlage 5	Overzicht gedoogzone Boekelermeer
Bijlage 6	Overzicht gedoogzone Oudorp
Bijlage 7	Overzicht gedoogzone Beverkoog

Voorwoord

Gemeente Alkmaar heeft op 21 december 2020 een ontheffingsaanvraag ingediend bij de omgevingsdienst Noord-Holland Noord om te mogen ingrijpen (verplaatsen en verwijderen nesten) bij situaties met broedende kleine mantelmeeuwen die voor ernstige overlast veroorzaken in de leef- en woonomgeving van mensen. Op basis van deze aanvraag heeft de omgevingsdienst een aantal aanvullende vragen gesteld. Zo wensen zij inzicht in de klachten die mensen ervaren en een 0-meting met daaraan gekoppeld een beheervisie / beheerplan waar meeuwen in de stad kunnen worden gedoogd. Dit rapport is naar aanleiding van bovengenoemde vragen van de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord opgesteld.

Leeswijzer

Hoofdstukken 1 en 2 van dit rapport zijn inleidende hoofdstukken. Hoofdstuk 1 dient als algemene inleiding aangaande meeuwen in de stad Alkmaar, waarin de context, relevante ecologische kenmerken van betrokken meeuwensoorten en een toelichting van de conflicterende belangen worden geschetst. In hoofdstuk 2 wordt het wettelijk kader en een onderbouwing van de borging van de gunstige staat van instandhouding uiteengezet.

Hoofdstukken 3, 4 en 5 vormen de kern van dit rapport. Hoofdstuk 3 beschrijft de telling van de aantallen broedparen meeuwen in Alkmaar zoals die in 2021 is uitgevoerd en hoofdstuk 4 licht kort de eerste resultaten van het kleurringonderzoek toe. In hoofdstuk 5 wordt uiteengezet of en in welke gevallen bij conflictsituaties kan worden gehandeld en worden preventieve oplossingen aangaande duurzame broedlocaties gepresenteerd.

Hoofdstuk 6 zet de belangrijkste conclusies op een rij.

1. Inleiding

1.1 Context

Alkmaar kan niet om meeuwen heen. De aanwezigheid van deze vogels in de stad houdt de gemoederen al jaren bezig en zorgt voor sentimenten zowel onder burgers als in de politiek. De één vindt het geluid van roepende meeuwen 'een heerlijk, permanent vakantiegevoel', de ander ervaart ernstige overlast. Voeg daar aan toe de strenge natuurwetgeving, negatieve populatietrend van enkele soorten en regelmatig sensationele media-aandacht, en het is duidelijk waarom dit zo'n complex onderwerp is.

Sinds de jaren negentig van de vorige eeuw broeden er meeuwen op daken in Alkmaar. De komst van de vos (*Vulpes vulpes*) zorgde voor het verdwijnen van meeuwen uit de duinen van Schoorl, waarna meeuwen zich onder andere verplaatsten naar omliggende steden. Tegenwoordig broeden in Alkmaar vier soorten meeuwen, Kleine mantelmeeuw (*Larus fuscus*), Zilvermeeuw (*Larus argentatus*) Stormmeeuw (*Larus canus*) en Kokmeeuw (*Chroicocephalus ridibundus*). In het verleden is een broedgeval van Zwartkopmeeuw (*Larus melanocephalus*) in Alkmaar vastgesteld (2013). Omdat de laatste twee soorten incidentele broeders zijn die niet dezelfde overlast veroorzaken die gepaard gaat met broedende Zilvermeeuwen, Kleine mantelmeeuwen en Stormmeeuwen worden deze twee soorten niet verder besproken in deze rapportage.

Daarnaast ligt Alkmaar vlakbij de kust, waardoor er drie habitats samenkomen die allemaal door meeuwen gebruikt worden als voedselbron: de zee, de polders en de stad zelf. In de stad vinden meeuwen voedsel in de vorm van vuilnis (dat door burgers buiten de (ondergrondse) containers of afvalbakken ter plaatse van eetgelegenheden wordt geplaatst) en voedsel dat wordt aangeboden door burgers. Bij dit voeren (van dieren in zijn algemeenheid) spelen behalve persoonlijke voorkeuren vaak ook culturele factoren een rol, hetgeen dit een complex en gevoelig onderdeel maakt in de discussie over overlast door meeuwen.

1.2 Relevante ecologische kenmerken meeuwen

Nederland kent veel soorten meeuwen, waarvan er drie in grote aantallen broeden in Alkmaar: Zilvermeeuw, Kleine mantelmeeuw en Stormmeeuw. Deze soorten kunnen -in ideale omstandigheden- ruim dertig jaar worden, maar dat komt in de praktijk nauwelijks voor. Met name op jonge leeftijd zijn meeuwen kwetsbaar: slechts één op de tien bereikt de broedleeftijd (Camphuysen 2013). Zilvermeeuwen beginnen vanaf hun vijfde jaar met broeden, Kleine mantelmeeuwen en Stormmeeuwen vanaf hun vierde jaar.

Kleine mantelmeeuwen zijn traditioneel klassieke koloniebroeders. Dit houdt in dat zij met velen bij elkaar op een veld kunnen zitten. Hoewel zilvermeeuwen en stormmeeuwen ook koloniebroeders zijn, zoeken zij toch meer beschutte plekjes op grotere afstand van elkaar. In steden is dit patroon ook terug te zien. Dakkolonies met een hoge nestdichtheid bestaan hoofdzakelijk tot volledig uit Kleine mantelmeeuwen.

V voortplanting is een belangrijke drijfveer van meeuwengedrag. Meeuwen leggen jaarlijks maximaal drie eieren per legsel en de beide ouders investeren veel in het grootbrengen van de jongen, door de taken van broeden, voedsel brengen en het beschermen van jongen samen uit te voeren. De duur van het broedseizoen is ongeveer tien weken, waarvan vier weken gebroed wordt. In zes weken worden de jongen vervolgens zelfstandig gemaakt. Als een legsel mislukt of vernield wordt, volgt soms een tweede legsel. Wanneer een meeuwenpaar geen broedsucces heeft (en dus geen enkel jong uitvliegt) kan een paar van strategie veranderen, bijvoorbeeld door een andere partner te kiezen of een andere broedplaats te zoeken. Eieren worden gelegd van half april tot half mei (Vercuijsse 1999, Camphuysen 2013) waardoor de jongen tussen eind juni en eind juli zelfstandig zijn en de broedplaatsen verlaten worden. Bij verstoring of het verlies van een nest in de ei-fase wordt soms een tweede legsel geproduceerd. Dit brengt een verschuiving in de tijd met zich mee waardoor het broedseizoen tot later in de zomer duurt.

Naast in de stad broedende meeuwen (stadsbroeders) hebben we ook de stadsbezoekende meeuwen (stadsbezoekers). Er is een wezenlijk verschil tussen beide type meeuwen die de stad gebruiken. Zo gebruiken stadsbroeders de daken in de stad als voortplantingsplaats en foerageren zij veelal buiten de stad op zee of in weilanden. Stadsbezoekers hebben hun voortplantingsplaats veelal elders buiten de stad en gebruiken de stad om te foerageren op locaties waar eetbaar afval beschikbaar is of op plaatsen waar gevoerd wordt. Belangrijk om te weten is dat stadbroedende meeuwen per definitie geen stadbezoekende meeuwen zijn.

1.3 *Conflicterende belangen*

Door toegenomen druk op de traditionele grondkolonies zijn de aantallen op daken broedende meeuwen de afgelopen decennia in veel gemeentes toegenomen. De verwachting is dat de druk op meeuwen verder zal toenemen, door onder andere toenemende aantallen grondpredatoren (vos) en voortschrijdende havenexploitatie in grote zeehavens waardoor grote kolonies verdwijnen. De door burgers ervaren overlast veroorzaakt door meeuwen is eveneens toegenomen. De roep van burgers om ingrijpen door de gemeente is groot.

Daarnaast zijn er voorbeelden van ingrijpen door burgers en bedrijven die (onwettelijk) zelf optreden en meeuwennesten van hun daken verwijderen (naar schatting 125 nesten op 580 nesten kleine mantelmeeuw is ca. 22%). Handhaving hierop vindt slechts zeer beperkt plaats. De dalende populatietrend voor Zilvermeeuw, Kleine mantelmeeuw en Stormmeeuw, de toenemende druk op traditionele broedgebieden en het toenemend aantal overlastervaringen bij burgers maken een complexe situatie die een duurzame oplossing vraagt.

2. Wettelijk kader en borging gunstige staat van instandhouding

2.1 *Wettelijk kader*

De Vogelrichtlijn is gericht op de instandhouding van alle in Europa in inheems in het wild levende vogelsoorten. De Vogelrichtlijn vereist dat EU lidstaten alle nodige maatregelen nemen om de populatie van alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten op het Europese grondgebied van de lidstaten waarop het Verdrag van toepassing is op een niveau te houden of te brengen, dat met name beantwoordt aan de ecologische, wetenschappelijke en culturele eisen, waarbij zij tevens rekening houden met economische en recreatieve eisen. Daarnaast moeten de lidstaten alle nodige maatregelen nemen om voor deze vogels een 'voldoende gevarieerdheid van leefgebieden en een voldoende omvang ervan te beschermen, in stand te houden of te herstellen' (Vogelbescherming Nederland, 2020). De kleine mantelmeeuw en zilvermeeuw zijn vogels die zijn opgenomen in bijlage 1 of vallen onder de reikwijdte van artikel 1 van de Vogelrichtlijn.

Handelingen die schadelijk zijn voor vogels zijn conform de Vogelrichtlijn verboden. Dit gaat om het doden, jagen, houden, verstoren en vangen van vogels. Ook het rapen van, en/of het in bezit zijn van, eieren is verboden. Van de verbodsbepalingen kan worden afgeweken, indien er geen andere bevredigende oplossing bestaat en indien sprake is van zwaarwegende openbare belangen (volksgezondheid en openbare veiligheid, veiligheid van luchtverkeer, voorkomen van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij en wateren, en bescherming van flora en fauna). Tevens mogen maatregelen niet leiden tot verslechtering van de huidige situatie met betrekking tot de instandhouding van alle in artikel 1 bedoelde vogelsoorten (Vogelbescherming Nederland, 2020).

In de Vogelrichtlijn is opgenomen dat de lidstaten de nodige maatregelen dienen te nemen voor de invoering van een algemene regeling voor de bescherming van alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten op het Europese grondgebied van de lidstaten waarop het Verdrag van toepassing is; deze maatregelen omvatten met name de volgende verbodsbepalingen (Het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie, 2009):

- a) een verbod om, ongeacht de gebruikte methode, opzettelijk vogels te doden of te vangen;
- b) een verbod om opzettelijk vogelnesten en eieren te vernielen of te beschadigen of hun nesten weg te nemen;
- c) een verbod om in de natuur eieren van deze vogels te rapen en deze — zelfs leeg — in bezit te hebben;
- d) een verbod om deze vogels, met name gedurende de broedperiode, opzettelijk te storen, voor zover een dergelijke storing, gelet op de doelstellingen van deze richtlijn, van wezenlijke invloed is;
- e) een verbod om vogels te houden van soorten die niet mogen worden bejaagd of gevangen.

Wet natuurbescherming

Afhankelijk van de beschermde status van een soort dient bij de aantasting van exemplaren of nesten, voortplantings- of rustplaatsen van deze soort, bij activiteiten die de verbodsbepalingen overtreden, een ontheffing op de Wet natuurbescherming te worden aangevraagd. Tevens zijn mogelijkheden voor een vrijstelling aanwezig. Belangrijk voor de toekenning hiervan is de status, maar ook of de duurzame instandhouding van de populatie wel of niet in het geding is.

De Wet natuurbescherming beschermt kwetsbare en zeldzame flora en fauna. De wet geldt ook daar waar beschermde soorten voorkomen. De beschermde soorten zijn onderverdeeld in Europees en Nationaal beschermde dier- en plantensoorten. Ten aanzien van de Europees beschermde soorten in de Wet natuurbescherming geldt een één op één doorvertaling van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn. Het “overtreden” van de verbodsbepalingen zoals genoemd in de Wet natuurbescherming kan uitsluitend met een door het bevoegd gezag verleende ontheffing of een vrijstelling.

Omdat de Wet natuurbescherming ten aanzien van vogels een één op één doorvertaling van de Vogelrichtlijn is, geldt dat voor een verkrijgen van een ontheffing of vrijstelling van de Wet natuurbescherming dezelfde voorwaarden gelden als bij de Vogelrichtlijn, te weten: de aanwezigheid van een wettelijk belang, het ontbreken van een andere bevredigende oplossing en het behoud van de gunstige staat van instandhouding van de betreffende soort. De verbodsbepalingen uit de Vogelrichtlijn zijn onder artikel 3.1 geïmplementeerd in de Wet natuurbescherming (zie box 1).

Box 1: verbodsbepalingen artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming

Artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming

- Lid 1: Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
- Lid 2: Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
- Lid 3: Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
- Lid 4: Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
- Lid 5: Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Ontheffing of vrijstelling

Indien een diersoort schade en/of overlast veroorzaakt zijn er mogelijkheden om dit te beheersen. Zoals eerder genoemd, kan, onder bepaalde voorwaarden, een ontheffing of vrijstelling worden verleend voor de verbodsbepalingen zoals genoemd in artikel 3.1.

In artikel 3.16, lid 1, van de Wet natuurbescherming is opgenomen dat bij algemene maatregel van bestuur vogels als bedoeld in artikel 3.1, eerste lid, kunnen worden aangewezen, die niet in hun voortbestaan worden bedreigd en die in het gehele land overlast veroorzaken. In lid 2 van dit artikel is opgenomen dat Onze Minister een vrijstelling kan verlenen van verboden als bedoeld in artikel 3.1 voor de bestrijding van overlast binnen de bebouwde kom door gemeenten van vogels en dieren als bedoeld in het eerste lid.

In artikel 3.17 van de Wet natuurbescherming is opgenomen dat ten behoeve van de beperking van de omvang van een populatie vogels als bedoeld in artikel 3.1, eerste lid, gedeputeerde staten ontheffing verlenen als bedoeld in artikel 3.3, eerste, vierde en vijfde lid en 3.4, tweede lid (mogelijkheid vrijstelling door provinciale staten), ingeval van vogels:

1. in het belang van de volksgezondheid of openbare veiligheid;
2. in het belang van de veiligheid van luchtverkeer;
3. ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren, of
4. ter bescherming van flora en fauna.

2.2 Borging gunstige staat van instandhouding

Voorwaarde voor het uitvoeren van ontheffingsplichtige handelingen is dat de gunstige staat van instandhouding geborgd wordt. Voor Zilvermeeuw beoordeelt Sovon de landelijke staat van instandhouding als matig ongunstig (sovon.nl). Voor Kleine mantelmeeuw is de landelijke staat van instandhouding vooralsnog gunstig (sovon.nl). Er is daarnaast wel een afnemende populatietrend (sovon.nl). Opgemerkt wordt dat de cijfers van Sovon zich baseren op tellingen van met name grond broedende populaties en mogelijk enkele dak broedende meeuwen. Een afdoende zicht op de grootte van in steden broedende populaties is momenteel niet voorhanden.

Samenhang tussen kolonies

Onderzoek heeft aangetoond dat er samenhang bestaat tussen verschillende meeuwenkolonies (Rock 2005, Coulson & Coulson 2009, Stienen et al. 2002, Camphuysen 2010, Van der Lans 2013, Ross et al. 2014, Benders et al. 2015, Benders et al. 2018, Buijs & Huig 2019). Deze samenhang is er zowel tussen verschillende dakkolonies onderling (Rock 2005) als tussen grond- en dakkolonies (Raven & Coulson 1997, Van der Lans 2013, Benders et al. 2018, Buijs & Huig 2019). Bij het verdwijnen van geschikt broedgebied verplaatsen meeuwen zich tot over landsgrenzen (Stienen et al. 2002, Ross et al. 2014). Camphuysen et al. (2010) tonen aan dat de toename van meeuwen nesten in steden volgt op de afname van het aantal nesten in natuurgebieden en meer traditionele grondkolonies.

Een kolonie dakbroedende meeuwen binnen één gemeente kan niet los worden gezien van dak- en grondkolonies in omliggende gemeenten (Moerland 2018). Kleurring onderzoek in West-Nederland toont aan dat onderlinge uitwisseling voorkomt tussen verschillende kolonies (Camphuysen 2010, Van der Lans 2013, Benders et al. 2015, Benders et al. 2018, Buijs & Huig 2019). Het betreft naast geboortedispersie (waarbij meeuwen in een andere kolonie gaan broeden dan zij geboren zijn) ook broeddispersie (Buijs & Huig 2019), wat wil zeggen dat meeuwen een locatie waar zij gebroed hebben verlaten en elders gaan broeden (meestal veroorzaakt door verstoring). De geboortedispersie vindt soms over grote afstand plaats, tot in enkele gevallen waarbij meeuwen zich vanuit de delta naar de waddeneilanden verplaatsen (Camphuysen 2010).

Populatietrends en staat van instandhouding Kleine mantelmeeuw

Na een sterke toename in de jaren negentig van de vorige eeuw is de landelijke trend in aantal broedparen Kleine mantelmeeuw sinds de eeuwwisseling gaan kenteren. Sinds 2010 neemt het aantal significant af. De landelijke Staat van Instandhouding wordt nog wel beoordeeld als gunstig (sovon.nl). Voor kleine mantelmeeuw zijn de populatietrends regionaal verschillend. Dakkolonies in steden in kustprovincies vertonen een toename in het

aantal nesten (Moerland 2018, Smit 2018, Buijs & Huig 2019, Loeve 2019), die echter niet kan worden losgezien van de afname elders. Op lokale schaal is de staat van instandhouding daarom niet beter dan landelijk te noemen.

Populatietrends en staat van instandhouding Zilvermeeuw

De Nederlandse broedpopulatie zilvermeeuwen is sinds 1990 met meer dan 50% afgenomen. De landelijke Staat van Instandhouding wordt beoordeeld als matig ongunstig (sovon.nl). Deze afname vindt in verschillende regio's in Nederland op dezelfde schaal plaats. Dakkolonies in steden in kustprovincies vertonen een wisselend beeld (Moerland 2018, Smit 2018, Buijs & Huig 2019, Loeve 2019). Op lokale schaal is de staat van instandhouding hiermee niet beter dan landelijk te noemen.

Populatietrends en staat van instandhouding Stormmeeuw

De Nederlandse broedpopulatie stormmeeuwen is sinds 1990 met meer dan 75% afgenomen. De landelijke Staat van Instandhouding wordt beoordeeld als matig ongunstig (sovon.nl). In Alkmaar is de grootste dakkolonie van deze soort in Nederland gevestigd.

Borging staat van instandhouding

Gezien de matig ongunstige landelijke staat van instandhouding voor Zilvermeeuw en Stormmeeuw, dienen deze soorten te worden ontzien van ontheffingsplichtige maatregelen. Kleine mantelmeeuw heeft een regionaal verschillende populatietrend. Landelijk gezien is de groei van deze soort inmiddels gekenterd, echter lokaal neemt de soort soms nog toe. Dit maakt dat ontheffingsplichtige maatregelen bij deze soort lokaal behoudend moeten kunnen worden ingezet, wanneer voldoende alternatieven beschikbaar zijn. Daarom is het aanwijzen van zones waar Kleine mantelmeeuwen ongestoord kunnen broeden en het blijven volgen van de populatiegrootte hierbij een vereiste.

3. Telling broedpopulatie Alkmaar

Vóór 2021 zijn door de Vogelwerkgroep Alkmaar tellingen gedaan van op daken broedende meeuwen in 2018 werden binnen de gemeente Alkmaar 316 Kleine mantelmeeuwen, 111 Zilvermeeuwen en 333 Stormmeeuwen geteld (Smit 2018). Van deze drie soorten beleefde alleen Kleine mantelmeeuw in Alkmaar een constante groei in vergelijking met oudere tellingen van de Vogelwerkgroep Alkmaar. Voor Stormmeeuw lag de piek in 2004 (533 broedpaar) en voor Zilvermeeuw in 2009 (353 broedpaar) (Smit 2018).

3.1 Werkwijze

De wijze van tellen door Buijs Eco Consult / Van der Helm in 2021 was vergelijkbaar met die van de Vogelwerkgroep in 2018. Er werd waar mogelijk vanaf hoge daken geteld hoeveel meeuwen in bepaalde wijken broeden. Exacte begrenzingen van in 2018 getelde wijken zijn niet bekend, wat exacte vergelijking op wijkniveau niet mogelijk maakt. In het kader van (ring)onderzoek konden in 2021 door Buijs Eco Consult / Van der Helm bovendien enkele daken worden betreden, waardoor die daken nauwkeuriger werden geteld. Opvallende trends zijn desondanks duidelijk zichtbaar.

3.2 Resultaten

Kleine mantelmeeuw

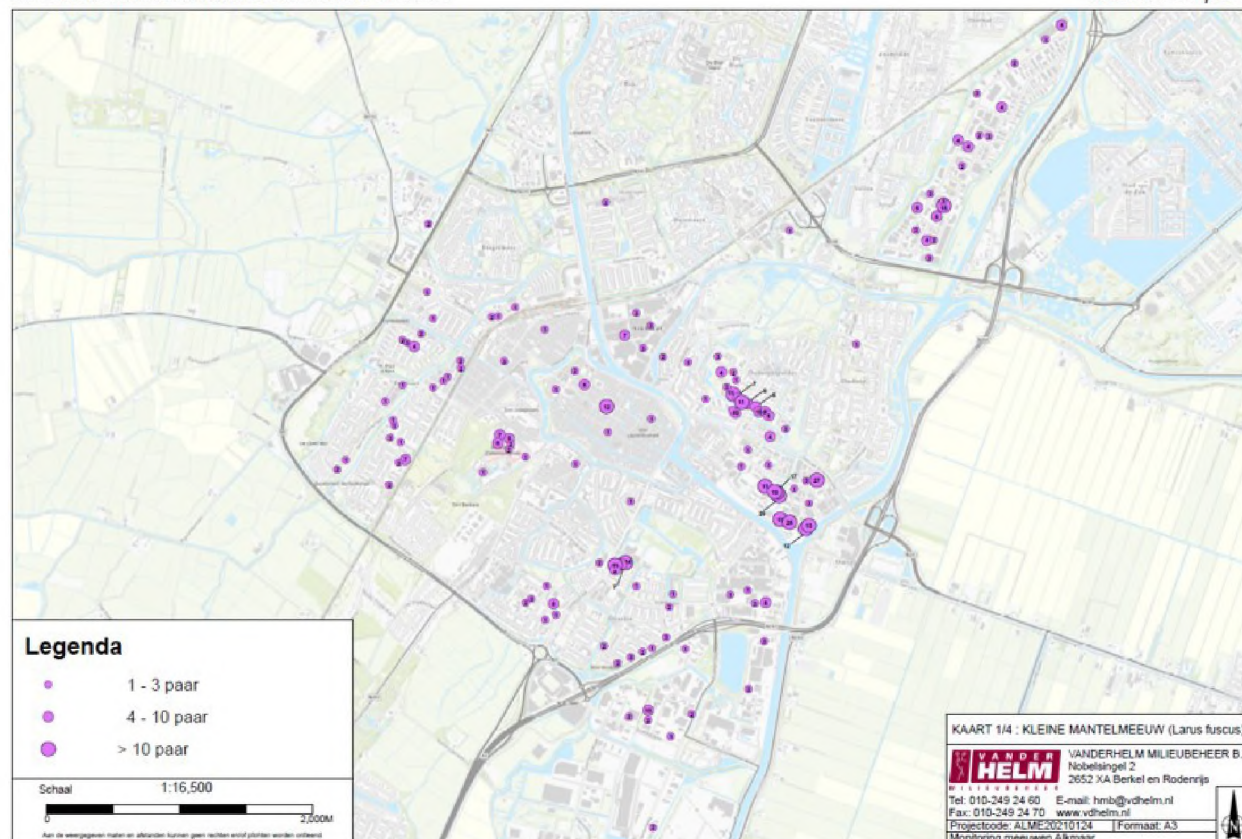
De groeiende trend van Kleine mantelmeeuw heeft zich in 2021 verder voortgezet. Er werden 580 broedpaar geteld, een toename van ruim 80% ten opzichte van 2018. Opvallend was dat deze toename niet overal in de gemeente hetzelfde was. Er vond een grote toename plaats in de wijk Oudorp (+40 paar) en bedrijventerrein Oudorp (+116 paar). Enkele kleine kolonies namen sterk toe: op en rondom het ziekenhuis (+22 paar) en PCC (+26 paar). Daar tegenover staan een afname in de bedrijventerreinen Boekelermeer / Laanenderveld (samen -20 broedpaar) en Huiswaard (-12 broedpaar).

Figuur 1: Broedende Kleine mantelmeeuw Oudorp (foto: [REDACTED])

Broedende kleine mantelmeeuwen in 2021

Totaal: 580 paar

Figuur 2: Overzicht broedlocaties Kleine mantelmeeuw (zie bijlage 1 voor betere weergave)

Zilvermeeuw

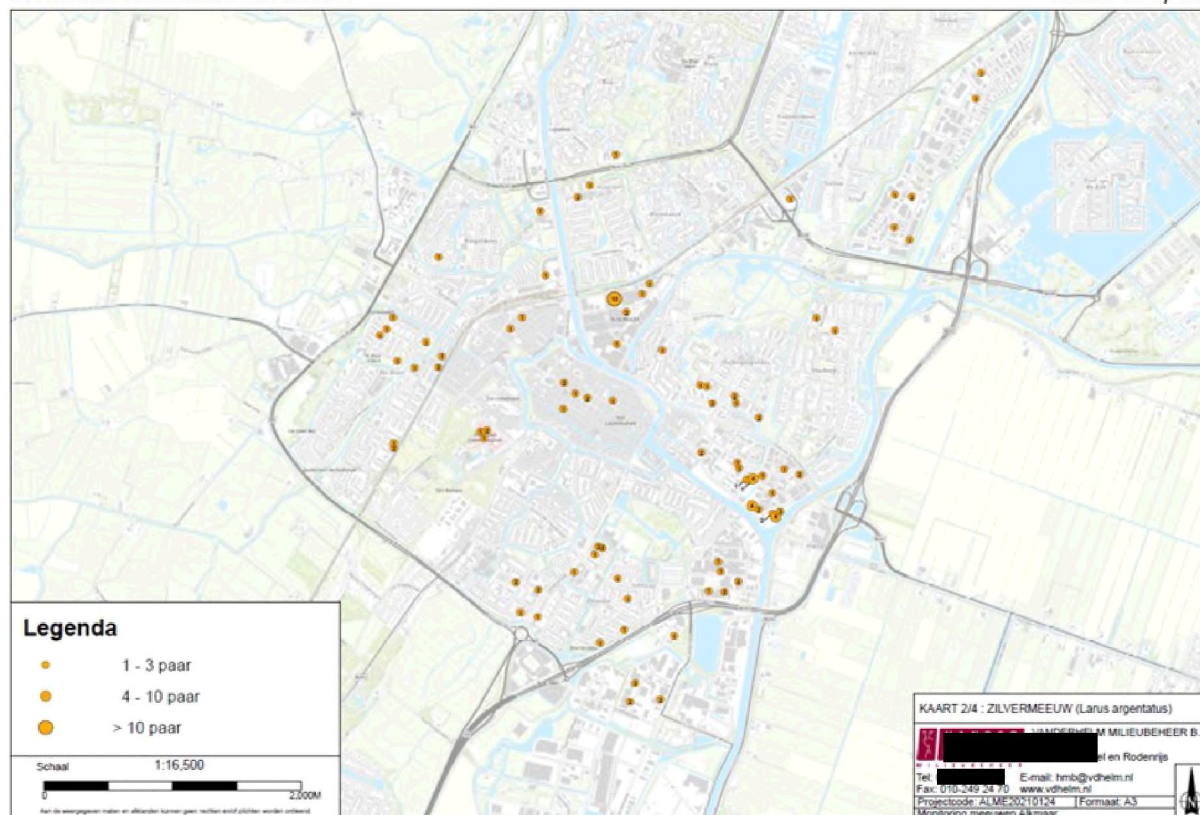
Het aantal broedpaar Zilvermeeuw is ten opzichte van 2018 iets toegenomen. Er werden 133 broedpaar geteld. Dit is een toename van 20% ten opzichte van 2018, echter nog altijd fors lager dan de piek uit 2009. Net als bij kleine mantelmeeuw lag ook voor Zilvermeeuw de grootste toename op bedrijventerrein Oudorp (+24 paar). Ook bij Zilvermeeuw is de afname in de bedrijventerreinen Boekelermeer / Laanenderveld (samen -19 broedpaar) groot. Op het PCC nam Zilvermeeuw sterk af (-12 paar), terwijl zich op het ziekenhuis 4 paar vestigden (geen Zilvermeeuwen geteld in 2018).

Figuur 3: Broedende Zilvermeeuwen woonwijk Oudorp (foto: [redacted])

Broedende zilvermeeuwen in 2021

Totaal: 133 paar

Figuur 4: Overzicht broedlocaties Zilvermeeuw (zie bijlage 2 voor betere weergave)

Stormmeeuw

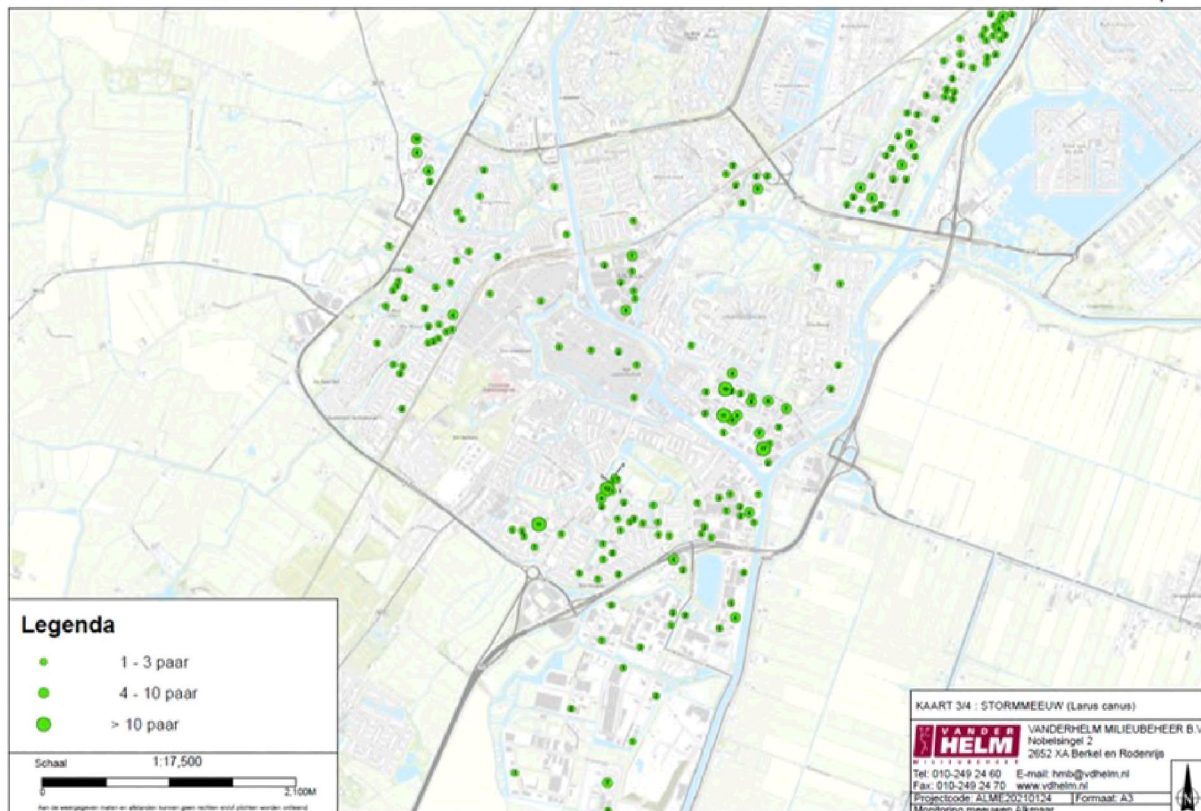
Ten opzichte van 2018 is Stormmeeuw met zo'n 35% toegenomen tot 456 broedpaar. Daarmee blijft de soort nog wel onder haar piek in 2004. De trend lijkt over de gehele gemeente ongeveer gelijk te zijn en heeft geen opvallende uitschieters in lokale toe- of afname zoals Kleine mantelmeeuw en Zilvermeeuw.

Figuur 6: Broedende Stormmeeuw Alkmaar (foto: [redacted])

Broedende stormmeeuwen in 2021

Totaal: 456 paar

Figuur 6: Overzicht broedlocaties Stormmeeuw (zie bijlage 3 voor betere weergave)

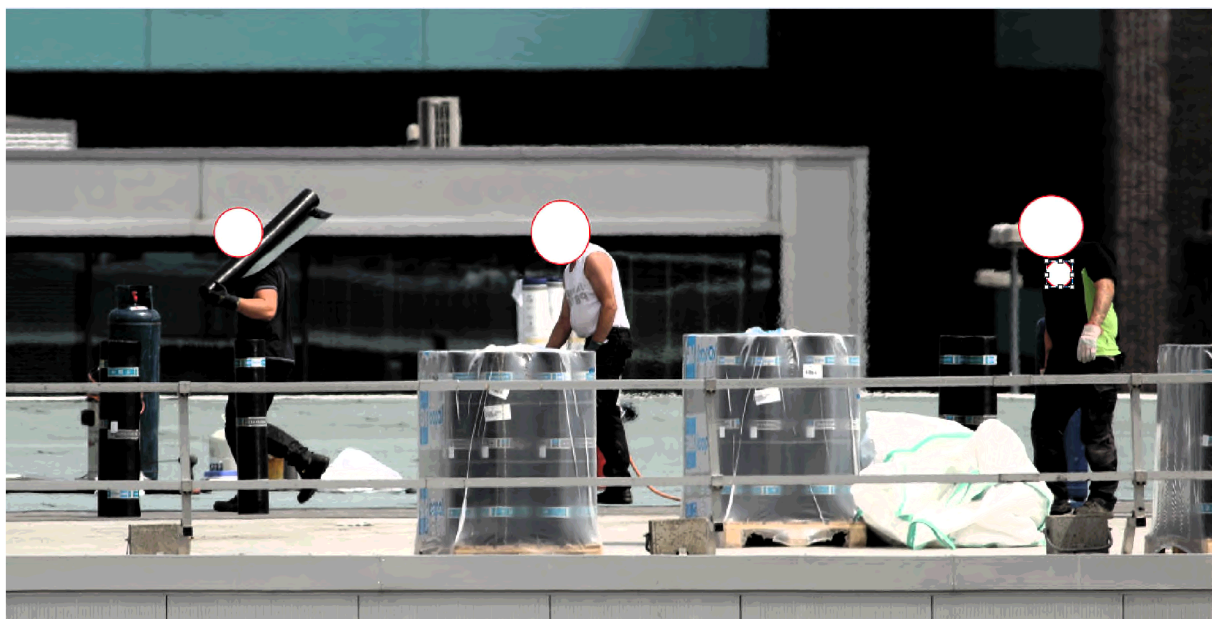
3.3 Discussie

Doordat de tellingen van 2018 en 2021 door verschillende partijen zijn uitgevoerd, zijn de resultaten niet één op één naast elkaar te leggen. Vooral het fysiek betreden van daken door [REDACTED] / Van der Helm kan mogelijk een deel van de toename verklaren, omdat bij tellingen vanaf hoge uitkijkpunten nooit alle daken volledig zichtbaar zijn. Coulson & Coulson (2015) schatten dat bij tellingen vanaf hoge uitkijkpunten tot 22% van de nesten gemist kan worden. Met name Zilvermeeuw zijn soms moeilijk te zien omdat zij voorkeur hebben tegen schoorsteentjes aan te zitten. Door betreding van daken in 2021 werden hierdoor mogelijk broedparen gevonden die in 2018 vanaf hoge daken werden gemist.

De grootste toename werd gezien in Oudorp (woonwijk en bedrijventerrein). Hier bevond zich ook in 2018 de grootste aantallen nesten. Dit laat zien dat meeuwen zich graag vestigen waar reeds andere meeuwen broeden. Voor het aanwijzen van duurzame broedlocaties (gedoogzones) is dit een belangrijk gegeven.

Op de bedrijventerreinen Boekelermeer / Laanenderveld lijkt sprake te zijn van een toegenomen druk op broedareaal, omdat zowel Kleine mantelmeeuw als Zilvermeeuw hier af zijn genomen. De afname raakt Zilvermeeuw respectievelijk harder. Mogelijk verliezen Zilvermeeuwen het in concurrentie om de minder beschikbare plaatsen van Kleine mantelmeeuw. Garthe *et al.* (1999) beschreven al dat Kleine mantelmeeuw het in onderlinge concurrentie om broedplaatsen wint van Zilvermeeuw.

Mogelijk komt de afname hier door menselijke interventie (ruimen nesten) wat op meer plaatsen in Alkmaar is waargenomen of werkzaamheden in broedseizoen. Tijdens de velddagen werden wekelijks mensen (al dan niet met bezems en vuilniszakken) op daken gezien waar broedende meeuwen waren (zie figuur 7 en 8).

Figuur 7: Dakwerkzaamheden op bedrijventerrein in Alkmaar in broedseizoen (foto: [REDACTED])

Figuur 8: Verdachte betreding daken op bedrijventerreinen in Alkmaar in broedseizoen (foto: [REDACTED])

Naast de in paragraaf 3.2 beschreven resultaten, lijkt er in de wijk Hoefplan sprake te zijn van een aanzienlijke toename van alle drie de getelde soorten, echter uit Smit (2018) kon niet duidelijk worden opgemaakt welk deel van die wijk geteld werd door de Vogelwerkgroep.

De telling van de Vogelwerkgroep is op plaatsen waar geen nesttelling kon plaatsvinden, gebaseerd op telling van broedverdachte meeuwen (Smit 2018). Dit zou tot een onderschatting kunnen hebben geleid, daar Coulson & Coulson (2015) voor tellingen vanaf de grond een opsporingsgemiddelde van 48% procent vonden, aanzienlijk lager dan vanaf hoge uitkijkpunten. Hierdoor zou de toename van de nesten in 2021 groter kunnen lijken dan zij in werkelijkheid is. Dat neemt niet weg dat de tellingen van 2004 en 2009 van de Vogelwerkgroep voor respectievelijk Stormmeeuw en Zilvermeeuw nog altijd hoger lagen dan de aantallen van 2021.

4. Monitoring broedpopulatie Alkmaar

Om meer inzicht te krijgen in de broedpopulatie van meeuwen in Alkmaar is in 2021 ingezet op onderzoek door middel van kleurringen. Er is gezocht naar kleurringen met een herkomst van elders en er zijn nieuwe kleurringen aangebracht bij Alkmaarse meeuwen. In dit hoofdstuk een korte opsomming van de resultaten tot nu toe.

4.1 Oorsprong van Alkmaarse populatie

Tijdens de veldbezoeken zijn ook reeds geringde meeuwen waargenomen die broeden in Alkmaar en dus onderdeel uitmaken van de populatie van Alkmaar. Hierbij zijn 3 broedende kleine mantelmeeuwen waargenomen die hun oorsprong buiten Alkmaar hebben.

Op het bedrijventerrein Beverkoog werd een broedvogel afgelezen die als kuiken op 3 juli 2017 op de Maasvlakte (Zuid-Holland) was geringd. Op het bedrijventerrein van Ouddorp werden twee geringde broedvogels afgelezen. Een broedvogel was geringd als kuiken op 5 juli 2013 op de Shell Raffinaderij van Moerdijk (Noord-Brabant). De andere broedvogel was als kuiken op 4 juli 2011 op het Forteiland tussen Velsen en IJmuiden (Noord-Holland). Deze kuikendispersie toont aan dat vogels geboren in Zuidwest Nederland zich kunnen vestigen in Alkmaar en dat er dus geen sprake is van een geïsoleerde populatie meeuwen. Maar ook uitwisseling is met verder van Alkmaar gelegen kolonies. Effecten in die kolonies kunnen mogelijk ook van invloed zijn op de populatie van Alkmaar (bv. Havenexploitatie en predatie door vossen). Mogelijk wordt de hiervoor in bijlage 3.2 beschreven toename aan kleine mantelmeeuwen verklaard.

Figuur 9: Kleine mantelmeeuw broedvogel Marconistraat geringd als kuiken in 2013 op Moerdijk (foto: [redacted])

Er zijn geringde broedende zilvermeeuwen afgelezen, enkele met metaal geringde exemplaren lagen buiten het bereik van de camera en telescoop en konden niet worden afgelezen. Het suggereert wel herkomst van buitenaf omdat zover bekend er niet eerder meeuwen zijn geringd in Alkmaar zelf. Omdat niet bekend is of deze vogels als kuiken, broedvogel of niet-broedvogel zijn gevangen en geringd kunnen hier geen nadere conclusies worden getrokken. Bij een cafetaria vlakbij het Waagplein werd op 9 juli 2021 wel een zilvermeeuw afgelezen die op 12 oktober 2015 eveneens bij cafetaria op de Brouwersdam (Zeeland) werd geringd door de auteur. Omdat de vogel als niet-broedvogel is geringd kunnen er verder geen conclusies aan verbonden worden.

Figuur 10: Zilvermeeuw geringd als niet-broedvogel in 2015 op Brouwersdam (foto: [redacted])

Het zelfde geldt voor stormmeeuw, slechts 1 metaal geringde stormmeeuw (broedvogel PCC Oosterhout) kon worden afgelezen (zie figuur 10). Deze werd echter niet als kuiken of broedvogel geringd maar als niet-broedvogel op 11 februari 2017 op de vinkenbaan van Castricum (Noord-Holland). Hier kan dus geen herkomst van worden herleid.

Figuur 11: Stormmeeuw broedvogel PCC Oosterhout geringd op 11 februari 2017 in Castricum (foto: [REDACTED])

4.2 Aantallen nieuw geringde Alkmaarse meeuwen

Om zicht te krijgen op toekomstige verplaatsingen en verspreiding van in Alkmaar broedende meeuwen is in 2021 een start gemaakt met het (kleur)ringen van broedende zilvermeeuwen en kleine mantelmeeuwen, alsmede hun kuikens in Alkmaar. In totaal zijn in 2021 191 meeuwen geringd (zie tabel 1).

Tabel 1: Aantal geringde (broedende) meeuwen in Alkmaar (Stormmeeuwen alleen met metaal geringd)

Soort	Adult	kuiken	Totaal
Stormmeeuw	4	17	21
Zilvermeeuw	6	29	35
Kleine mantelmeeuw	20	115	135
Totaal	30	161	191

De stormmeeuwen hebben alleen een metaalring gekregen. De zilvermeeuwen en kleine mantelmeeuwen zijn voorzien van metaalring van het vogeltrekstation hebben daarnaast een individueel herkenbare kleurringen zodat deze vogels op grotere afstand zijn af te lezen met telescoop of zoomcamera (zie figuur 12).

Van alle gevangen en geringde broedvogels zijn de biometrische gegevens genoteerd. Dat wil zeggen gewicht, vleugellengte, lengte van loopbeen (tarsus), snavellengte, snavelhoogte en kop-snavellengte. Deze variabelen zeggen wat over de conditie van de broedvogels. Van de kuikens is de lengte kopsnavel en gewicht genoteerd om de conditie te bepalen. De conditiemetingen zijn binnen deze opdracht nog niet verder geanalyseerd.

Figuur 12: Gekleurringde zilvermeeuw (foto: [REDACTED])

Figuur 12: Gekleurringde kleine mantelmeeuw (foto: [REDACTED])

Van een deel van de broedvogels (ziekenhuis en Oudorp) is in kader van zoönose onderzoek ook bloed afgenomen en zijn keel- en cloacaswaps afgenomen die zijn verstuurd voor nadere analyse naar het Erasmus MC als onderdeel van een landelijk lopende studie naar het voorkomen van virussen die overdraagbaar zijn van dier op mens. Ten tijde van deze rapportage was de uitslag van de in Alkmaar bemonsterde vogels nog niet beschikbaar.

Figuur 13: Bemonsteren meeuwen d.m.v. cloaca en keelwab (Foto: [REDACTED] & [REDACTED])

Bij het ringen van de kuikens zijn met meerdere collega's gelijktijdig zoveel mogelijk kuikens op een dak gevangen (om dakspringers onder kuikens te voorkomen). En zijn de kuikens verzameld in kratjes en transportbenches voor hond/kat en daarna weer teruggeplaatst op dak.

Figuur 14: Meeuwenkuikens ringen in Alkmaar (Foto: [redacted])

Figuur 15: Pas geringde kuikens Kleine mantelmeeuw (Foto: [redacted])

4.3 Terugmeldingen en gedrag Alkmaarse meeuwen

Van de volwassen meeuwen zijn geen aflezingen ontvangen van locaties waar gevoerageerd werd in het broedseizoen. Tijdens het ringen werden door de volwassen dieren alsmede de kuikens veel regenwormen opgebraakt, een enkele keer zat er brood, pasta of patat bij. Het voorjaar was van 2021 was ronduit nat waardoor regenwormen goed beschikbaar waren voor foeragerende meeuwen. Doordat periodes van langdurige hitte uitbleven was het broedsucces goed op daken waar eieren waren uitgekomen. Regelmatig werden 2 (soms 3) grote jongen per nest waargenomen bij zowel zilvermeeuw, kleine mantelmeeuw als stormmeeuw. Op de daken waar kuikens geringd zijn is het broedsucces berekend op basis van het aantal nesten en waargenomen kuikens in de grote jongenfase (zie tabel 2)

Tabel 2: Broedsucces Alkmaar (in jongen per paar)

Dak	Kleine mantelmeeuw	Zilvermeeuw	Stormmeeuw
Beverkoog Robbenkoog	1,7	2	1,6
Oudorp Edisonlaan	0	0	0
Oudorp Marconistraat	1,5	1,6	2
Oudorp Kraspolderweg	1,4	1,8	0,3
Alkmaar, Wilhelminalaan	1,6	2	Niet aanwezig
Boekelermeer Ivoorstraat	1,8	1,3	Niet aanwezig

Kort na het uitvliegen bleven veel jonge meeuwen eind juli / begin augustus in Alkmaar hangen rond de kolonie of op ondergelopen bollenvelden rond Bergen. Op deze zogenaamde 'soos' plekken bleven de jonge meeuwen in groepen wachten op ouders die kwamen voeren. Ook werden ze opgemerkt in groepen met rustende meeuwen in Bergen aan Zee. Een enkeling werd verkeersslachtoffer kort na de eerste vlieg oefeningen nabij het koloniedak.

Begin september doken de eerste jonge kleine mantelmeeuwen uit Alkmaar op in Engeland (Hertfordshire, zie figuur 16) en Spanje (Ayamonte). Medio september werd het eerste zilvermeeuw kuiken uit Alkmaar op de vuilstort van Blaringhem (Frankrijk) gezien. In bijlage 4 is een overzicht opgenomen van ontvangen terugmeldingen tot en met 1 oktober 2021.

Toekomstige monitoring en voortzetting van het ringwerk aan meeuwen in Alkmaar geeft inzicht in de verspreiding en overleving van de meeuwen en zal ook inzicht geven in effecten van maatregelen zoals ongeschikt maken (preventief) als ingrijpen door nestverplaatsing of nestbeheer (actief).

Figuur 16: Kleine mantelmeeuw 1 september 2021 Armwell Quarry, Hertfordshire (Foto: [REDACTED])

5. Afwegingskader conflictsituaties

De matig ongunstige staat van instandhouding voor Zilvermeeuw en Stormmeeuw maakt het verwijderen van broedsucces (door oliën eieren en vernietigen van nesten) niet mogelijk. De lokale groei in populatietrend van Kleine mantelmeeuw (in het licht van de vooralsnog gunstige landelijke staat van instandhouding) biedt enige ruimte voor ingrijpen op het broedsucces voor deze soort, mits alternatieve broedlocaties in de omgeving aangewezen worden. Desondanks moet het zwaartepunt van het verminderen van overlast komen te liggen op preventieve maatregelen en informatie/communicatie.

Tijdens de monitoring van 2021 is het illegaal verwijderen van nesten of behandelen van eieren (schudden/oliën) door burgers en bedrijven vastgesteld en tijdens een veldbezoek besproken met handhaving van de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord. Dat gebeurde op grote schaal (minimaal > 125 nesten kleine mantelmeeuw op 580 nesten dus circa 22 % van broedpopulatie).

Gezien de variatie in aard en ernst van de overlastervaringen van burgers, zal per melding nauwkeurig moeten worden afgewogen of en hoe er opgetreden kan worden om de overlast te doen verminderen/wegnemen. Dit dient te gebeuren volgens de stappen van een escalatieladder (Vanderhelm & Buijs Eco Consult, 2020).

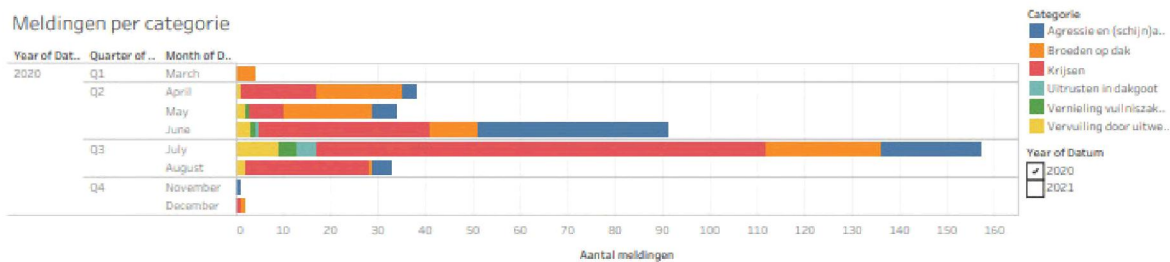
In de hierna volgende paragrafen worden de overlastmeldingen m.b.t. meeuwen uit Alkmaar in 2021 nader geanalyseerd.

5.1 Analyse overlastmeldingen Alkmaar 2021

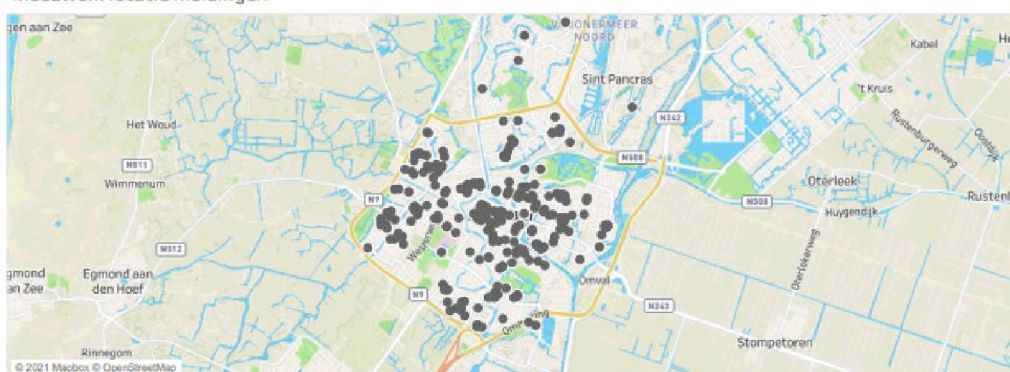
In 2021 zijn (tot het schrijven van deze analyse) 548 overlastmeldingen omtrent meeuwen binnengekomen via het online meldsysteem. Deze meldingen kwamen van 477 verschillende adressen. 503 van de meldingen vielen binnen de (ruimst genomen) grenzen van het broedseizoen (april tot en met augustus, met een piek in juli zie tabel 3 en 4).

Tabel 3 Overlast meldingen per overlast categorie in tijd 2020

Meldingen per categorie

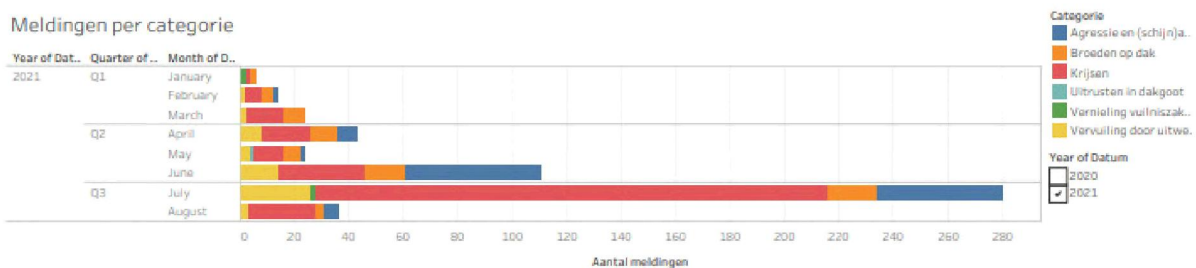

Meeuwen: locatie meldingen

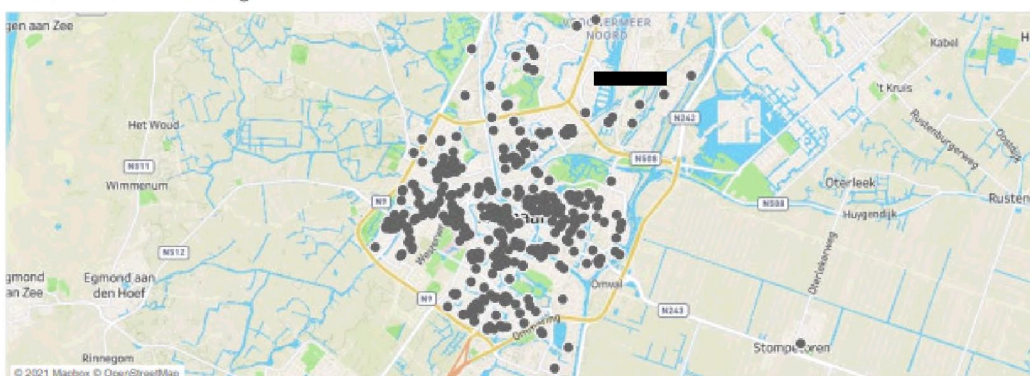

Tabel 4: Overlast meldingen per overlast categorie in tijd (2021)

Meldingen per categorie

Meeuwen: locatie meldingen

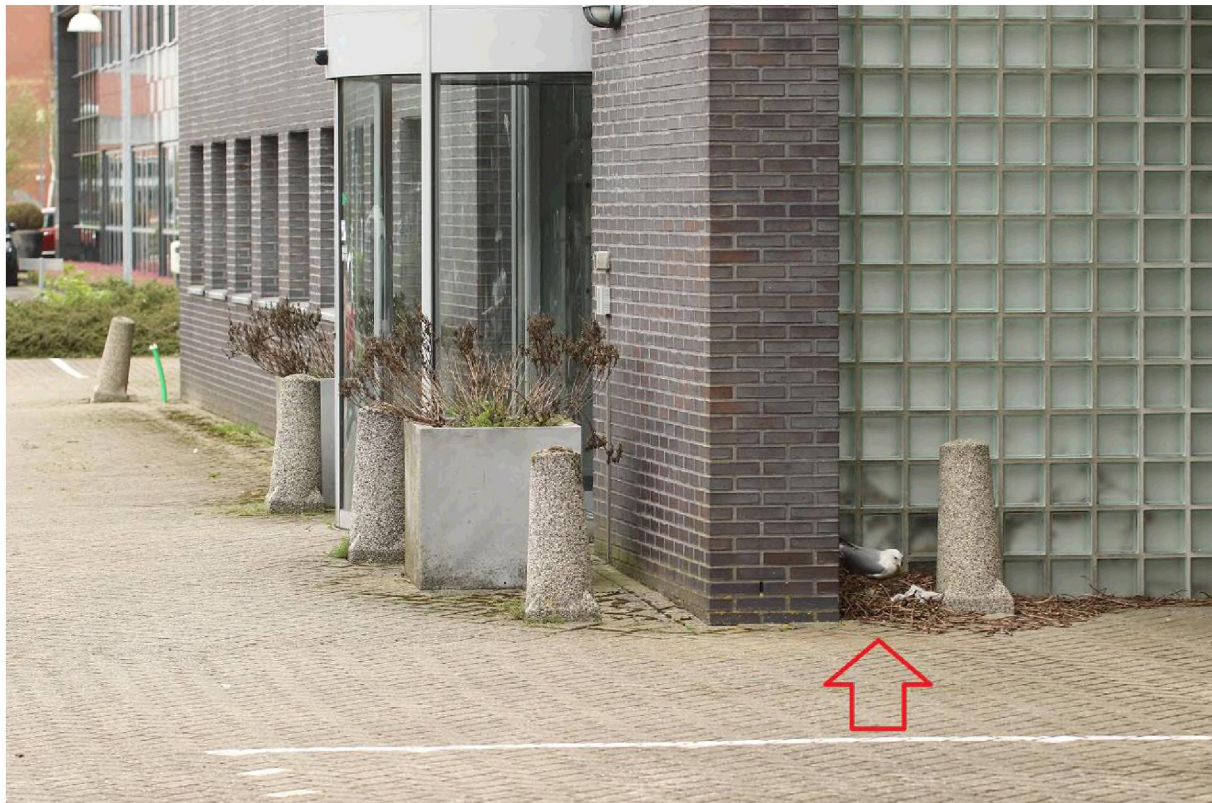
Door melders zelf werd aangegeven onder welke categorie hun melding viel (tabel 5). Deze indeling biedt slechts een indicatie, daar meldingen over (schijn)aanvallen in de toelichting uiteenliepen van “ze schijten alles onder” tot “mijn collega is aangevallen op de parkeerplaats”. Dit laat zien dat doorvragen bij de melding essentieel is om te kunnen bepalen welke gevallen schrijnend genoeg zijn om de escalatieladder in de zetten.

Tabel 5: door melders aangegeven aard van de overlast in 2021.

Overlast / Meeuwen / Agressie en (schijn)aanvallen	113
Overlast / Meeuwen / Broeden op dak	66
Overlast / Meeuwen / Krijzen	303
Overlast / Meeuwen / Uitrusten in dakgoot	1
Overlast / Meeuwen / Vernieling vuilniszakken	4
Overlast / Meeuwen / Vervuiling door uitwerpselen	61

5.1.1 Agressie en (schijn)aanvallen

Een (schijn)aanval door een meeuw op mensen kan plaats vinden wanneer een meeuw zijn nest of jongen verdedigt, bijvoorbeeld wanneer een meeuw op de grond broedt (zie figuur 19 t/m 20) een mens het dak met het nest betreedt of wanneer jongen van het dak zijn gevallen en zich op straat verstoppen. Bij deze categorie kan letsel en / of gezondheidsschade ontstaan of gevaarlijke situaties in verkeer bij onoplettende afgeleide weggebruikers. Hierbij is het belang volksgezondheid en openbare veiligheid aan de orde. Doorvragen is in dit geval cruciaal. Als blijkt dat er inderdaad sprake is van letsel of direct gezondheidsrisico door een broedende meeuw op eigen dak, kan het gebruik van een ontheffing mogelijk uitkomst bieden, waarbij een ecooloog door middel van een escalatieladder kan bepalen of ingrijpen mogelijk en/of noodzakelijk is. Hierbij is het ook van belang te kijken of broeden door meeuwen opvolgende jaren voorkomen kan worden, door het ongeschikt maken van het dak op professionele wijze. De meeuwen worden dan genoodzaakt een andere broedlocatie te zoeken, gedoogzones kunnen hier aan bijdragen.

Figuur 17: Broedende Stormmeeuw bij entree bedrijfspand in Alkmaar (foto: [redacted])

Figuur 18: Broedende Stormmeeuw in binnentuinbedrijfspan Alkmaar (foto: [redacted])

Figuur 19: Broedende Stormmeeuw in bloembak entree bedrijfspand Alkmaar (foto: [redacted])

Figuur 20: Broedende Stormmeeuw op airco dak stadsbus in Alkmaar (foto: [redacted])

5.1.2 Broeden op dak

Het hebben van een broedende meeuw op het dak in zichzelf draagt geen risico op letsel en / of gezondheidsschade met zich mee. Deze vorm van overlast dient verder te worden uitgevraagd.

Figuur 21: Dakbroedende kleine mantelmeeuw in Alkmaar (foto: [redacted])

Een uitzondering is de situatie rond het ziekenhuis aan de Wilhelminalaan (zie figuur 22). Een sterk toenemend aantal meeuwen broedt op het dak waar tevens luchtventilatiesystemen zijn. Gezien de kwetsbare gezondheid van (een deel van) de patiënten zijn bepaalde delen van het dak hier geen wenselijke broedlocatie, omdat op de daken de luchtventilatiesystemen staan van de operatiekamers en kans op zoönose. De aanwezigheid en toename van broedende meeuwen op en rond installaties van ziekenhuizen raakt de volksgezondheid en is derhalve niet wenselijk (zie ook de GGD brieven).

Figuur 22: Dak ziekenhuis Alkmaar groeilocatie broedende meeuwen (foto: [REDACTED])

5.1.3 Krijzen

Geluidsoverlast op zichzelf is geen wettelijk belang tenzij deze geluidsoverlast leidt tot het regelmatig ontwaken uit nachtrust wat tot oververmoeidheid kan leiden en dus gevaarlijke situaties op werkvloer of verkeer. Broedende meeuwen roepen 's nachts en bij zonsopkomst waarbij luidkeels gealarmeerd en gecommuniceerd wordt (zie ook VanderHelm, 2020) Sommige mensen kunnen er zo gevoelig voor zijn dat het hebben van een dakbroedende meeuw vergelijkbaar is met de stress die gepaard gaat met het hebben van een huilbaby. Geluidsoverlast is in sommige gevallen door preventieve maatregelen vaak (grotendeels) weg te nemen, bijvoorbeeld door door ramen en luchtroosters 's nachts dicht te doen. Bij de meldingen van geluidsoverlast is het vaak niet duidelijk of het (alleen) door een broedpaar meeuwen wordt veroorzaakt of door groepen meeuwen. In Alkmaar zijn op elk moment van het jaar ook niet-broedende meeuwen aanwezig. Ook verplaatsen meeuwen zich vaak naar andere wijken wanneer zij voedsel zoeken. Wel blijkt duidelijk uit tabel 3 en 4 dat de overlast het grootst is in de maanden april t/m augustus wanneer de dagen het langst zijn en de nachten het kortst en het broedseizoen in volle gang is.

Meer dan de helft van de overlastmeldingen vallen in deze categorie. Geluidsoverlast vormt hiermee dus de grootste bron van overlast in Alkmaar. Het is daarom raadzaam actief te gaan inzetten op stimulering en voorlichting van (geluids)isolatie. En het stimuleren van broedgebieden buiten de leef- en woonomgeving van mensen. Dit kan door beleid te richten

op behoud en sturing van broedende meeuwen richting de bedrijventerreinen van Alkmaar (Boekelermeer, Oudorp en Beverkoog).

5.1.4 Vernieling vuilniszakken & Vervuiling door uitwerpselen

Meer dan 10% van de overlastmeldingen betreffen meeuwen die vuilniszakken open trekken (4 meldingen), poepen in de openbare ruimte (61 meldingen) of afkomen op voer aangeboden door burgers. Deze vormen van overlast vormen geen directe risico op letsel of gezondheidsschade met uitzondering van uitwerpselen die ziekteverwekkers kunnen bevatten die schadelijk kunnen zijn voor de volksgezondheid. Bovendien heeft onderzoek aangetoond dat voedselzoekende meeuwen vaak elders broeden, soms zelfs buiten de eigen gemeente (Huig *et al.* 2016, Buijs & Huig 2019). Het verlagen van voedselaanbod zal zorgen voor een lager aantal vliegbewegingen. Doordat de gemeente heeft geïnvesteerd in ondergrondse vuilcontainers, is het aandeel van de overlastmeldingen dat gaat over vuilnis aanzienlijk verminderd. Deze aanhoudende preventieve stappen zullen de overlastervaringen hieromtrent van burgers nog verder doen afnemen of verdwijnen. In sommige gevallen kan schade ontstaan door ontlasting en vraat aan kabels op dak installaties door broedende meeuwen (zie figuur 23 en 24) waardoor kortsluiting, brandgevaar of andere calamiteiten kunnen ontstaan. Afschermen van dergelijke installaties is een preventief middel om deze situaties te voorkomen.

Figuur 23: Aangepikte isolatie rondom stroomkabels airco bedrijfspand Alkmaar (foto: [REDACTED])

Figuur 24: Meeuwenontlasting en nestmateriaal op dakinstallatie bedrijfspand Alkmaar (foto: [REDACTED])

5.2 Oplossingsrichtingen

De tijd van afwachten en reactief handelen bij overlast door broedende meeuwen is gezien de dalende populatietrends voorbij. Ook niet ingrijpen is als oplossing tegen overlastervaringen ineffectief en verspreidt de overlast verder over de stad (door onder andere illegaal ingrijpen op locaties waar veel meeuwen broeden (op bedrijventerreinen), die zich redelijkerwijs (deels) op andere locaties in de stad vestigen). Het is bovendien geen duurzame oplossing. De enige duurzame manier om overlastervaringen te doen verminderen, is zorgen voor overlastluwe broedlocaties. Op deze manier zorg je er als gemeente Alkmaar voor dat het draagvlak voor broedende meeuwen toeneemt binnen de gedoogzones (zoals beschreven in paragraaf 5.2.3).

Wij adviseren de gemeente toekomstgericht te blijven denken en bij te dragen aan structurele overlast verlagende oplossingen. In gesprek gaan / blijven met bedrijfsverenigingen, woningbouwverenigingen, omliggende gemeenten, regionale en landelijke overheden en stakeholders wordt hierin steeds belangrijker, deze initiatieven worden inmiddels op regionaal niveau opgepakt (samenwerking kustgemeentes) maar dienen ook lokaal (Alkmaar) en landelijk te worden opgepakt. Habitatverlies van een soort als kleine mantelmeeuw kan eenvoudig voor verplaatsingen over 150 km zorgen. Dit zou kunnen betekenen dat habitatverlies in zeehaven door havenexploitatie, preventieve wering van meeuwen in havens en vossen (grootse drukfactoren) kan leiden tot verplaatsingen van kleine mantelmeeuwen over grote afstanden. Daarmee is de problematiek provincie overstijgend en interventie van het ministerie LNV gewenst aangezien zij verantwoordelijk zijn voor het landelijk soortbeleid. Tijdig ingrijpen door behoud en beschermen of aanleggen van alternatief leefgebied kan een leegloop van kleine mantelmeeuwen naar stedelijk gebied voorkomen.

Ruim 90% van alle meldingen van 2021 kwamen uit woonkernen. Deze overlast wordt grotendeels veroorzaakt door broedende meeuwen in het bewoonde gebied maar ook door voedselvoeren (broedvogels van elders die komen foerageren in de stad in alle vroegte). Op bedrijven terreinen in de omgeving zijn reeds veel broedende meeuwen aanwezig, maar de daken daar bieden in potentie plek aan meer meeuwen. Dit laat zien dat er kansen liggen om broedgebied voor meeuwen aan te hebben op industrieterreinen zoals Oudorp, Boekelermeer en Beverkoog. Aangezien er al veel meeuwen broeden, derhalve worden deze industrieterreinen aangewezen als gedoogzones (zie paragraaf 5.2.3.). Nieuwe of verplaatsende broedparen vestigen zich immers bij voorkeur in de buurt van andere meeuwen die broedsucces hebben. Aanwijzen en optimaliseren en beschermen door actief monitoren van broedkolonies op industrieterreinen in combinatie van het ontmoedigen van broeden in woonkernen zal toename van overlast bij burgers zoveel mogelijk voorkomen.

5.2.1 Ontmoedigingsmaatregelen in woonwijken

Particulieren en woningbouwverenigingen met meeuwennesten op het dak kunnen worden voorgelicht over en geholpen worden bij het kiezen van ontmoedigingsmaatregelen door ecooloog. Hiervan is het inpakken van daken door professioneel aangebrachte netten het meest effectief. Belangrijk hierin is dat het duurzaam en deugdelijk gebeurd en geen risico voor de vogels oplevert, alsmede dat er uitwijk mogelijkheden zijn voor de meeuwen om te gaan broeden (gedoogzones).

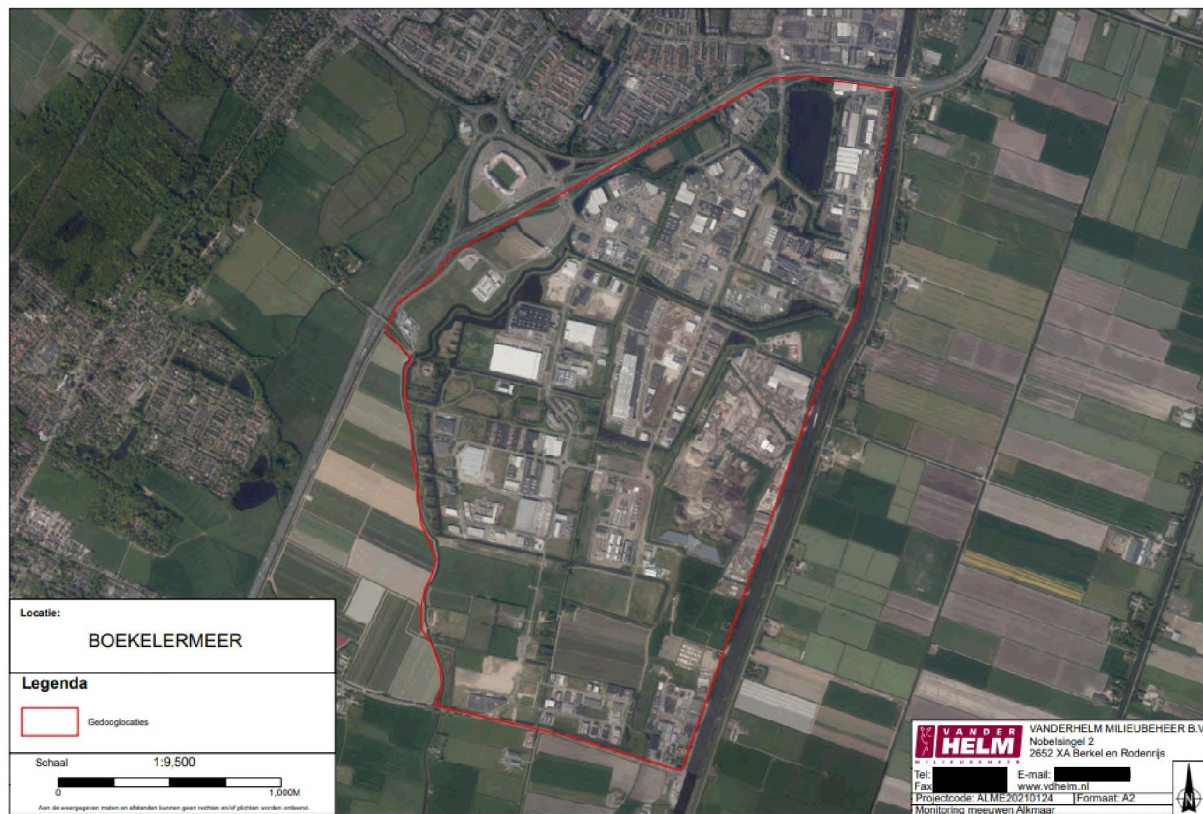
5.2.2 Overlastverlagende maatregelen in woonwijken

De gemeente kan een rol spelen in het voorlichten van mensen en het geven van informatie hoe een huis bijvoorbeeld geïsoleerd kan worden voor geluid, maar ook over de ecologie van meeuwen. Dit zou bijvoorbeeld automatisch gegenereerd kunnen worden als pop up, wanneer mensen een melding doen over overlast in het meldingsstelsel van de gemeente Alkmaar.

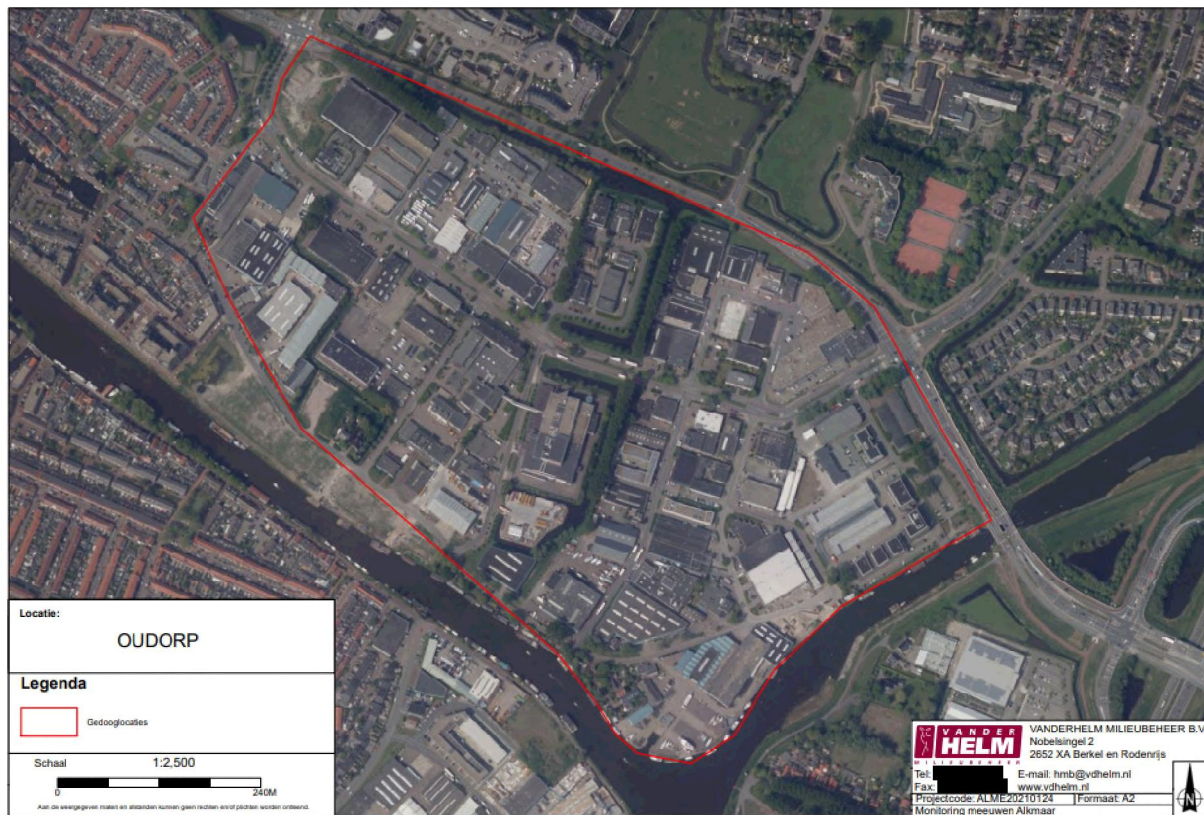
■■■■■ (2019) toonde aan de hand van gesprekken met overlastmelders in Katwijk aan dat de bereidheid bij burgers om zelf actie te ondernemen laag is. Dit had zowel een financiële als 'geen moeite willen doen' grondslag.

5.2.3 Aanwijzen en optimaliseren van broedkolonies op industrieterreinen

De kansen voor een duurzaam behoud van de populatie broedende dakmeeuwen liggen op de bedrijventerreinen Oudorp (figuur 25), Boekelermeer (figuur 26) en Beverkoog (figuur 27). Dit zijn bedrijventerreinen met nauwelijks woon- en leef functie voor mensen waardoor er geen sprake is van het feit dat mensen uit hun slaap worden gehouden of worden aangevallen in hun achtertuin of op hun balkon door defensieve oudervogels. Het grote voordeel van deze terreinen is dat meeuwen hier al broeden en er expansie van de populatie mogelijk is, daarnaast zijn deze bedrijventerreinen gelegen in de nabijheid van de woonkernen (verstoorde broedende meeuwen verplaatsen vaak over korte afstand). Knelpunt van deze locaties is c.q. kan zijn dat wanneer bedrijven in het broedseizoen actief verstoren (inzet valkenier ten tijde van eieren en kuikens), leeghalen van nesten en met eieren rommelen (oliën / schudden) of door dak reparaties en sloop van panden in het broedseizoen te plannen.

Figuur 25: Overzicht gedoogzone Boekelermeer (zie bijlage 5 voor betere weergave)

Figuur 26: Overzicht gedoogzone Oudorp (zie bijlage 6 voor betere weergave)

Figuur 27 Overzicht gedoogzone Beverkoog (zie bijlage 7 voor betere weergave)

Onderstaand is uitgewerkt hoe de gemeente Alkmaar zou kunnen komen tot gedoogzones op deze bedrijventerreinen:

Door met de bedrijfsverenigingen en bedrijven te communiceren (en fysiek het gesprek aan te gaan) dat de gebieden zijn aangewezen als gedooggebied. Een onderdeel van deze communicatie is eveneens mee te geven dat deze bedrijven in overtreding zijn als zij eerder genoemde illegale handelingen t.a.v. de Wet Natuurbescherming uitvoeren. Deze aanpak een combinatie van actief voorlichten, monitoren en indien nodig aanspreken van bedrijven door of namens Stadwerk072 of de gemeente Alkmaar zorgt naar verwachting voor minder overtredingen van de Wet natuurbescherming.

De gemeente kan bedrijven niet verbieden hun dak ongeschikt te maken voor meeuwen. Indien bedrijven voornemens zijn hun dak ongeschikt te maken, is het wenselijk dit te melden bij de gemeente Alkmaar en dit op een deugdelijke manier uit te voeren, om verstrikking van meeuwen en verstoring in het broedseizoen te voorkomen. Met bedrijven moet vooraf worden gecommuniceerd dat alleen deugdelijke netwering of 24/7 verstoring van dak met vogel werende laser en dagelijkse betreding (meerdere uren per dag) effectief is om broedende meeuwen te voorkomen.

Indien ten tijde van de monitoring van de gedooggebieden blijkt dat bedrijven onverhoopt geen deugdelijke wering hebben of illegaal ingrijpen in het broedseizoen, zal de omgevingsdienst Noord-Holland Noord worden geïnformeerd, zodat hun de mogelijkheid hebben te handhaven.

Omdat effectief preventief verjagen veel geld kost evenals netwering zullen de bedrijven deze maatregelen naar verwachting niet vaak inzetten en zullen meeuwen in grote gedeeltes van de bedrijventerreinen ongestoord kunnen broeden waardoor het inzetten van de bedrijventerreinen als gedoogzones een effectieve methode is om meeuwen te zoneren.

In combinatie met preventieve wering en ingrijpen (bij overlast die een wettelijk belang raakt) in de woon- en leefomgeving in Alkmaar kunnen de meeuwen richting de bedrijventerreinen gestuurd worden. Hiermee is de gunstige staat van instandhouding voor Alkmaar geborgd en er een kwalitatieve oplossing voor het meeuwenprobleem. Let op dat dat meeuwen zich niet heel makkelijk laten sturen en er dus altijd enige mate van overlast zal blijven.

Opgemerkt wordt dat indien er zich een situatie voordoet, waarbij een broedende meeuw zorgt voor een gevaar voor de volksgezondheid en/of openbare veiligheid op het bedrijventerrein, eveneens middels de escalatieladder gehandeld kan worden.

Als kwantitatieve oplossing wordt voorgesteld om het dak van de Drukkerij en Letterbak aan de Marconistraat 5 verder in te richten en te optimaliseren voor dakbroedende meeuwen (zie figuur 28). Hier wordt al veel gebroed op de delen met grind. Door meer daken van dit complex te voorzien van substraat (grind, schelpen of sedummatten) kan de functionaliteit worden vergroot waardoor in theorie de verjaagde meeuwen uit de binnenstad kunnen aansluiten bij dit broeddak. Het is hierbij vooral interessant om te kijken of schelpen, grind of sedummatten effectief verschil maken bij het aantrekken van broedende meeuwen. Vanwege het verschil in belasting in gewicht is het goed om te weten of schelpen net zo goed werken als grind en sedum of juist niet zodat hiermee ook rekening kan worden gehouden met nieuwbouw of uitbreiding van meeuwgeschikte daken in Alkmaar. Met het geschikt maken en inrichten van dakdelen van dit gebouw is er naast de natuurlijke buffering op de bedrijventerreinen waar meeuwen uit de stad naar kunnen uitwijken ook een

kwantitatieve compensatie door effectief nieuwe broeddaken aan te leggen en in te richten waardoor er ook een praktische compensatie plaatsvindt. Gelet op de huidige oppervlakte en de huidige meeuwenbezetting van de delen met grind bieden de daken ruimte voor zeker 200 extra broedpaar meeuwen.

Figuur 28: Pand De Drukkerij en Letterbak verder te optimaliseren door aanbrengen substraat op diverse daken (rood omlijnd, zwart omlijnde deel wordt al gebroed door meeuwen op grind).

5.2.4 Duurzame broedlocaties op grotere schaal

Alkmaar is niet de enige gemeente waar broedende meeuwen tot overlastervaringen bij burgers leiden. Veel andere gemeenten in Nederland hebben vergelijkbare problematiek. Het is te verwachten dat broedareaal voor meeuwen in grondkolonies in de toekomst verder afneemt. Om toename van maatschappelijke overlast voor te zijn, dienen regionale partijen samen te werken aan een grootschalige, gemeente-overschrijdende oplossing die toekomstbestendig is. Dit kan idealiter parallel te verlopen aan duurzame oplossingen binnen de gemeente zelf. Zo heeft de gemeente Alkmaar o.a. samen met de gemeenten Den Haag, Rotterdam, Katwijk, Leiden, Haarlem en Zandvoort het Rapport t.b.v. een aanvraag toestemming beheer overlast veroorzakende meeuwen laten opstellen (VanderHelm, 2020). Uit bovenstaande hoofdstukken wordt duidelijk dat meeuwenparen die een nieuwe broedlocatie zoeken, geneigd zijn aan te sluiten bij andere broedparen (met broedsucces).

Door samen te werken met omliggende gemeenten en provincies kunnen meerdere duurzame broedlocaties aangewezen worden. Zo wordt er voor gezorgd dat de verantwoordelijkheid voor de gunstige staat van instandhouding redelijk verdeeld wordt. Uiteraard is de beschikbaarheid van budgetten voor dergelijke plannen afhankelijk van politieke keuzes.

6. Conclusies

- Voor alle drie de meeuwensoorten is in 2021 een toename vastgesteld ten opzichte van 2018. (Kleine mantelmeeuw 80%, Zilvermeeuw 20% en Stormmeeuw 35%). Deze toename kan in ieder geval voor een deel worden toegeschreven aan het betreden van broeddaken in 2021, waardoor die telling (in delen van de gemeente) nauwkeuriger kon worden uitgevoerd.
- In 2021 heeft de gemeente 548 overlastmeldingen met betrekking tot meeuwen ontvangen, een klein gedeelte hiervan vormt een direct risico voor de gezondheid van burgers. Daarom moet vooral worden ingezet op het voorkomen en beperken van overlastervaringen of overlast in bewoonde gebieden. Hierbij kan worden gedacht aan ontmoediging door daken ongeschikt maken en het sluiten van ramen en/of ventilatieroosters, het plaatsen van deugdelijke netwerf of pinnen.
- Bij schrijnende gevallen met direct risico op letsel en gezondheidsschade kan alleen in het geval van Kleine mantelmeeuw de escalatieladder worden ingezet en tot ontheffingsplichtige maatregelen worden overgegaan, mits een ontheffing wordt verleend.
- Voor Zilvermeeuw en Stormmeeuw zou het wenselijk zijn om aanvullend ontheffing aan te vragen voor verplaatsing van nesten bij extreme overlastsituaties. Een praktisch voorbeeld: Een stormmeeuw die in plantenbak voor entree gebouw broedt zou met bak en al over enkele meters verplaatst kunnen worden om aanvallen van mensen die het gebouw betreden te voorkomen. Deze handeling kan nu formeel niet zonder ontheffing.
- Het binnen de gemeentegrenzen aanwijzen en optimaliseren van (bedrijfs)daken waar meeuwen kunnen broeden, zal in theorie een aantrekkende werking hebben op meeuwen die in woonwijken ontmoedigd worden, daarnaast zal het gedooggebied bijdragen aan de gunstige staat van instandhouding door de voorgenomen maatregelen door Stadswerk072 en de gemeente Alkmaar. Voor het optimaliseren van daken kan het koloniedak aan de Marconistraat als proeftuin worden gebruikt door hier met verschillende materialen (bijvoorbeeld naast sedum en grind, ook het toepassen van schelpen) te experimenteren wat de voorkeur heeft voor meeuwen.
- Door het verkrijgen van een ontheffing zal dit kunnen leiden tot het verlagen van illegaal ingrijpen.
- Het is te verwachten dat in de toekomst steeds meer grote traditionele grondkolonies in Zuidwest-Nederland (ca. 30.000 paar) in Nederland zullen verdwijnen door havenexploitatie en vossen, wat zal leiden tot een broeddruk in stedelijk gebied (waaronder Alkmaar en andere plaatsen op een afstand van circa 150 km rondom traditionele kolonies van Kleine mantelmeeuwen). Naast de reeds aanwezige samenwerkingen (7 gemeentes, zie pagina 42.) om te komen tot oplossingen voor duurzame meeuwenkolonies en overlastbeperking in stedelijk (bewoond) gebied. Dient eveneens samenwerking met andere gemeentelijke, provinciale en landelijke overheden en stakeholders te worden gezocht, om een duurzame lange-termijn en gemeente overstijgende strategie te ontwikkelen is daarom dringend noodzakelijk.

7. Aanbevelingen

- Het valt aan te bevelen om de werkwijze van tellingen in de toekomst zo goed mogelijk aan te sluiten bij de werkwijze van 2021, om de trend zo nauwkeurig mogelijk te kunnen blijven volgen.
- Indien bij monitoring het vermoeden is van (herhaaldelijke) overtredingen, kunnen deze worden doorgegeven aan de omgevingsdienst Noord-Holland Noord (zodat deze kunnen handhaven). Hierdoor krijgt de gemeente inzicht in deze wetsovertredingen. Dit voorkomt het grootschalig verstoren van broedende meeuwen in onder andere gedoogzones. Deze combinatie is nodig als de gemeente (ook in de toekomst) aanspraak wil maken op ontheffingsplichtige maatregelen.
- De mogelijkheden bekijken om in gesprek te gaan met de omgevingsdienst Noord-Holland Noord of er een signaal vanuit de gemeente en omgevingsdienst uit kan gaan richting de bedrijven waar in 2021 mogelijk sprake is geweest van verstoring en/of illegaal handelen zodat dit niet meer gebeurt en er een goed alternatief is voor de Alkmaarse stadsmeeuwen. Dit om gezamenlijk te zorgen dat de staat van instandhouding hierdoor niet in het geding komt. Het samen naar buiten treden m.b.t. de aanpak geschetst in paragraaf 5.2.3 zorgt naar verwachting voor draagvlak en oplettendheid bij bedrijven.

8. Literatuur

Benders, M., Van der Staak, E. & Buijs, R.J. 2015. Monitoren broedvogels & Adviseren broedvrij houden 2015. Staro Natuur en Buitengebied. Gemert

Benders, M., Van der Staak, E. & Buijs, R.J. 2018. Monitoren broedvogels & Adviseren broedvrij houden 2018. Staro Natuur en Buitengebied. Gemert

Buijs, R.-J. & Huig, N. 2019. Meeuwen in Den Haag: stand van zaken anno 2018. Oud-Vossemeer

Camphuysen, C.J., 2010. Kleine Mantelmeeuwen en hun plaatstrouw als broedvogel op Texel (W Waddenzee): aanwijzingen voor uitwisselingen tussen kolonies in NW Nederland. Rapportage Koninklijk Nederlands Instituut voor Zeeonderzoek. Texel

Camphuysen, C.J. 2013. A historical ecology of two closely related gull species (Laridae): multiple adaptations to a man-made environment. PhD Thesis, University of Groningen

Coulson, J.C. & Coulson, B.A. 2009. Ecology and colonial structure of large gulls in an urban colony: investigations and management at Dumfries, SW Scotland. Waterbirds 32: 1–15

Coulson, J.C. & Coulson, B.A. 2015. The accuracy of urban nesting gull censuses. Bird Study 62(2): 170-176

Garthe S., T. Freyer, O. Hüppop & D. Wölke 1999. Breeding lesser blackbacked gulls *Larus graellsii* and herring gulls *Larus argentatus*: coexistence or competition? Ardea 87: 227–236

Huig, N., Buijs, R.-J. & Kleyheeg, E. 2016. Summer in the city: behaviour of large gulls visiting an urban area during the breeding season. Bird Study 63(2): 214-222

Loeve, A.W.M. 2019. Rapportage meeuwenoverlast en meeuweninventarisatie Gemeente Katwijk 2018. VanderHelm Milieubeheer B.V

Moerland, W. 2018. Inventarisatie broedpopulaties grote meeuwen Leiden 2017. Onderzoek op basis van luchtfoto's. Rapportnr. 349. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam

Raven, S.J. & Coulson, J.C. 1997. The distribution and abundance of *Larus* gulls nesting on buildings in Britain and Ireland. Bird Study 44: 13-34

Rock, P. 2005. Urban gulls: problems and solutions. British Birds 98: 338-355.

Smit, H. 2018. Urbane meeuwen in het werkgebied van de Vogelwerkgroep Alkmaar. De Kleine Alk 2018-3

Stienen, E.W.H., Van Waeyenberge, J. & Vercrujssse, J.P. 2002. Zilvermeeuw *Larus argentatus* en Kleine Mantelmeeuw *Larus fuscus* als broedvogels in Vlaanderen. Natuur.oriolus. Themanummer meeuwen. Natuur.oriolus 68(3): 104-110

VanderHelm Milieubeheer B.V. & Buijs Eco Consult B.V. (2020). Kenmerk 20191376.
Rapport Aanvraag toestemming beheer van overlast veroorzakende meeuwen in diverse
gemeenten in provincies Noord-Holland en Zuid-Holland, d.d. 4 september 2020

Van der Lans, F.V. 2013. Aanpak overlast meeuwen 2013 in de Gemeente Katwijk.
VanderHelm Milieubeheer B.V.

Vercrujssse, H.J.P. 1999. Zilvermeeuwen uit de duinen van Schouwen

Bijlage 1 Overzicht broedlocaties Kleine mantelmeeuw

Bijlage 2 Overzicht broedlocaties Zilvermeeuw

Bijlage 3 Overzicht broedlocaties Stormmeeuw

Bijlage 4 Overzicht terugmeldingen geringde meeuwen

Bijlage 5 Overzicht gedoogzone Boekelermeer

Bijlage 6 Overzicht gedoogzone Oudorp

Bijlage 7 Overzicht gedoogzone Beverkoog